

**რობერტ (რომანოზ) დიაკონიძე
დიაკონი ელიზბარ დიაკონიძე**

**ნარკვევი
დიაკონიძეების
გვარის წარმოგავლობის
უესახებ**

რობერტ (რომანოზ) დიაკონიძე
დიაკონი ელიზბარ დიაკონიძე

ნარკვევი დიაკონიქების გვარის ნარმომავლობის შესახებ

ნარკვევი იბეჭდება სრულიად საქართველოს
კათალიკოს-პატრიარქისა და მცხეთა-თბილისის
მთავარეპისკოპოსის, უწმინდესისა და უნეტარესის,
ილია II-ის ლოცვა-კურთხევით.

გამომცემლობა „ანიარსალი“
თბილისი 2010

ნარკვევში წარმოდგენილია დიაკონიქების გვარის
წარმომავლობისა და მომდინარეობის ისტორია

რეცენზენტ-კონსულტანტი ფილოლოგიის მეცნიე-
რებათა დოქტორი, პროფესორი **ზურაბ ქუმბურიძე**

გამომცემლობის რედაქტორი

© რ. დიაკონიძე, ე. დიაკონიძე, 2010

გამომცემლობა „უნივერსალი“, 2010

თბილისი, 0179, ი. ჯავახიშვილის გამზ. 19, ☎: 22 36 09, 8(99) 17 22 30

E-mail: universal@internet.ge

ISBN 978-9941-17-048-5

შესავალი

გავეცანით რა არსებულ სამეცნიერო შრომებსა და ცნობარებს გვარების წარმოშობის შესახებ, ჩვენთვის ცნობილი გახდა, რომ ქართველ მკვლევართა უმრავლესობის აზრი ამ საკითხის ირგვლივ ერთმანეთისაგან მნიშვნელოვნად არ განსხვავდება. დადგენილია, რომ გვარების წარმოქმნის გზები და საშუალებები მრავალფეროვანია და უკავშირდება: სახელისაგან წარმოქმნილ გვარებს, დახასიათების შემცველ, ხელობისა და თანამდებობის აღმნიშვნელ, წარმომავლობისა და სადაურობის აღმნიშვნელ და სხვადასხვა საგნის სახელწოდებისაგან ნაწარმოებ გვარებს.

ვინაიდან დიაკონიძეების გვარის წარმოშობის შესახებ ინფორმაცია (მცირე გამონაკლისის გარდა) ვერ მოვიკვლიეთ, გადავწყვიტეთ, საკუთარი შესაძლებლობის ფარგლებში და ზოგიერთი ქართველი მეცნიერის შრომებზე დაყრდნობით გამოგვეკვლია დიაკონიძეების გვარის წარმომავლობა.

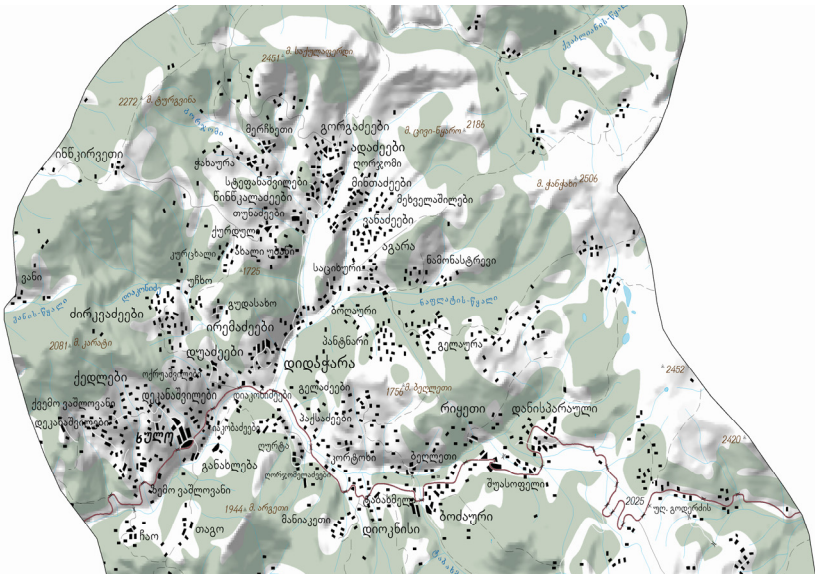
ნარკვევის ავტორები არავითარ პრეტენზიას არ აცხადებენ ანთროპონომიკის დარგის სპეციალურ კვლევა-ძიებაზე და მხოლოდ საკუთარი გვარის წარმომავლობის შესწავლისა და ინტერესის გამო ცდილობენ, შესაძლებლობის ფარგლებში, შეავსონ ქართველი მეცნიერების მოსაზრებები, რისთვისაც იყენებენ ისტორიულ-გეოგრაფიულ კვლევებს, გვარის უხუცესთა გადმოცემებს, კონსულტაციებს ხულო-სხალთის ეპარქიის მეუფე სპირიდონისა და სხვა საეკლესიო მოღვაწეთაგან, აგრეთვე ქართული გვარ-სახელების ცნობილი მკვლევარისაგან, პროფესორ ზ. ჭუმბურიძისგან.

ყველა იმ პირს, ვინც დიაკონიძეების გვარის წარმოშობის შესახებ მოგვანვდის დამატებით ცნობებს ან გაგვინვეს ოპონირებას ჭეშმარიტების დადგენაში, წინასწარ მოვახსენებთ დიდ მადლობას.

მოსაზრება დიაკონიქების გვარის წარმოშობის შესახებ

საქართველოს ერთ-ერთ ულამაზეს რეგიონში, მთიან აჭარაში, ხულოს მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე, ზღვის დონიდან 750-850 მეტრის სიმაღლეზე მდებარეობს სოფელი დიაკონიქები. სოფელში მოედინება მდინარე დიაკონიქე, რომელიც სოფელს ორ ნაწილად ყოფს და ერთვის მდინარე აჭარისწყალს. სურ. 1, 2, 3, 4.

ამჟამად სოფელში დიაკონიქეთა გვარის არც ერთი წარმომადგენელი არ ცხოვრობს. რატომ მოხდა ასე? რა ვითარება იყო ადრე, ან რატომ ჰქვია სოფელსა და იქ გამავალ მდინარეს აღნიშნული სახელწოდებანი? ამ ყველაფრის შესახებ საუბარი გვექნება ქვემოთ.

სურ. 1. ხულოს მუნიციპალიტეტის რუკა.

სურ.2. სოფელ დიაკონიძეების ხედი.

სურ.3. მდინარე დიაკონიძის შესართავი აჭარისწყალთან.

როგორც ცნობილია, წმინდა მოციქული ანდრია პირველწოდებული საქართველოში ქრისტიანული რელიგიის საქადაგებლად პირველად აჭარის ტერიტორიაზე შემოვიდა ახალი წელთაღრიცხვის I საუკუნის 40-50-იან წლებში. მან გოდერძის უღელტეხილის გავლით იმოგზაურა კლარჯეთსა და სამცხეში, აქედან კი, ზეკარის უღელტეხილისა და იმერეთის გავლით, ქრისტიანობის ქადაგება გააგრძელა სამეგრელოში, სვანეთსა და აფხაზეთში.

სურ.4. სოფელ დიაკონიძეების მცხოვრებლები სტუმართან ერთად.

ისტორიული წყაროებითა და არქეოლოგიური კვლევა-ძიებით დადგენილია, რომ პირველი ქრისტიანული ტაძარი თანამედროვე საქართველოს ტერიტორიაზე აგებულია ახალი წელთაღრიცხვის I საუკუნეში მთიან აჭარაში, მესხეთის ქედის სამხრეთ ფერდობზე ე.წ. საკანაფოს გორაზე, ზღვის დონიდან დაახლოებით 1200 მეტრ სიმაღლეზე, წმინდა მოციქულის ანდრია

პირველწოდებულის ქადაგებით. ეს ტერიტორია ეკუთვნის დღევანდელი ხულოს მუნიციპალიტეტის სოფელ დიდაჭარას, რომლისგანაც სულ ორი-სამი კილომეტრის დაშორებით, მთის ფერდობზე მდებარეობს სოფელი დიაკონიძეები. სურ. 5, 6, 7, 8, 9.

სურ.5. პირველი ქართული ქრისტიანული ტაძრის ნანგრევები საკანაფოს გორაზე სოფ. დიდაჭარაში.

სურ.6. პირველი ქართული ქრისტიანული
ტაძრის აღმნიშვნელი ნარწერა.

სურ. 7. პირველი ქართული ქრისტიანული
ტაძრის ხედი სამხრეთის მხრიდან.

სურ. 8. წმინდა მოციქულის ანდრია
პირველწოდებულის ხატის ასლი.

სურ.9. მდ. აჭარისწყლის ხეობისა და იქ გაშენებული სოფლების ხედი ტაძრის ნანგრევებიდან.

სოფელ დიაკონიძეების ძველი სახელწოდება, სამნუხაროდ, არ არის შემონახული. ადგილობრივ მცხოვრებთა და საეკლესიო მოღვაწეთა გადმოცემით, სოფელ დიდაჭარაში აშენებულ ქრისტიანულ ტაძარში პირველი ღვთისმსახურნი (დიაკვნები) წმინდა მოციქულ ანდრია პირველწოდებულის კურთხევით, სწორედ დღევანდელი სოფელ დიაკონიძეების მცხოვრებთაგან იყვნენ გამწესებულნი. ცხადია ეკლესიის ფუნქციონირება დიაკვნების გარეშე შეუძლებელია.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, შესაძლებელია ვივარაუდოთ, რომ დიაკონიძეების გვარი ეკლესიის მსახურთა წოდებისგან არის წარმოქმნილი და, როგორც ქართული გვარების უმრავლესობა, XIV-XV საუკუნეებიდან იღებს სათავეს. დიაკონიძეების გვარის წარმოშობის ზემოაღნიშნულ ვერსიას ადასტუ-

რებს პროფესორ ზ. ჭუმბურიძის კვლევა გვარების წარმომშობის შესახებ. აღნიშნულ მოსაზრებას უდაოდ განამტკიცებს და ადასტურებს სოფლისა და მდინარის ტოპონიმთა (სოფელი დიაკონიძეები და მდინარე დიაკონიძე), რაც გვარების წარმომშობის ერთ-ერთ ძირითად და უტყუარ ფაქტორს წარმოადგენს.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ დიაკონიძეების გვარის წარმომავლობის საფუძველი მათი საეკლესიო მოღვაწეობაა, ხოლო ხულოს მუნიციპალიტეტის სოფელი დიაკონიძეები თამამად შეიძლება ვაღიაროთ მათ სამკვიდროდ. გარდა ამისა, შესაძლებელია ვივარაუდოთ ისიც, რომ დიაკონიძეების გვარი მესხური წარმომშობისაა, თუმცა საკითხი ჩვენს კომპეტენციას სცილდება და შემდგომი კვლევის საგანს წარმოადგენს.

როგორც შესავალში აღვნიშნავდით, ჩვენ შევეცადეთ მოგვეპოვებინა ისტორიული ცნობები და სამეცნიერო ნაშრომები დიაკონიძეების გვარის მომდინარეობის შესახებ, თუმცა, სამწუხაროდ, მხოლოდ მცირედი მასალა მოვიპოვეთ. მათ შორის აღსანიშნავია ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორის, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორის, პროფესორ ზურაბ ჭუმბურიძის შრომა, (“რა გქვია შენ”, გამომცემლობა „ლოგოს პრესი“, თბ. 2003), რომელშიც მოკლედ, მაგრამ კვალიფიციურად და მაღალპროფესიულ დონეზე არის გადმოცემული დიაკონიძეების გვარის წარმომავლობის შესახებ. რაც შეეხება სხვა მასალებს, მათ შორის, „პირთა ანოტირებულ ლექსიკონს“ (I ტომი, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბ. 1991), რომლის მიზანსაც ისტორიულ საბუთებში შემონახულ პირთა სახელების გამომზეურება და თითოეულ მათგანზე, შესაძლებლობის ფარგლებში, საბუთებში დაცული ცნობების მკითხველისათვის თანმიმდევრულად მოწოდება შეადგენს, დიაკონიძეების გვარის წარმომშობაზე ღირებულ ინფორმაციას არ შეიცავს.

**რატომ არ ცხოვრობს დღეს სოფ.
დიაკონიძეებში აღნიშნული გვარი?**

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ამჟამად სოფ. დიაკონიძეებში ერთი დიაკონიძეც კი არ ცხოვრობს. ისმის კითხვა - რატომ?

ადგილობრივ უხუცესებთან საუბრის შემდეგ, რომლებმაც მწირი, მაგრამ საინტერესო ინფორმაცია მოგვანოდეს დიაკონიძეების გვარის შესახებ, აგრეთვე, ეკლესიის მსახურთა გადმოცემითა და აჭარის ისტორიულ მასალათა გაანალიზების შედეგად, შეიძლება გავაკეთოთ სავარაუდო დასკვნა, რომელსაც, ჩვენი აზრით, არსებობის უფლება აქვს და შემდეგში მდგომარეობს:

ახალი ნელთაღრიცხვის XVI-XVII საუკუნეებში, საქართველოში ოსმალთა ბატონობისა და აჭარის რეგიონში თურქეთის სახელმწიფოს მმართველობის პერიოდში, სასტიკად იღვევებოდა მართლმადიდებლურ-ქრისტიანული რელიგია. ადგილობრივი მოსახლეობა დამპყრობლების მიძიმე წნეხის ქვეშ იმყოფებოდა და ძალისმიერი ხერხებით თანდათან მკვიდრდებოდა მაჰმადიანობა. რა თქმა უნდა, ასეთ ვითარებაში ძალზე რთული იყო დიაკონიძეების გვარის არსებობა, რომლებიც, ძირითადად, ღვთისმსახურებისათვის იყვნენ მოწოდებულნი და სულითა და გულით მართლმადიდებელი ქრისტიანები იყვნენ. სავარაუდოდ, მათ ვერ გაუძლეს ასეთ ყოფას და ისლამურ სარწმუნოებაზე მოქცევას მშობლიური ადგილებიდან აყრა და საქართველოს სხვა კუთხეებში გადასახლება ამჯობინეს. შეიძლება ისინი სწორედ ქართველთა პირველი განმანათლებლის, წმინდა მოციქულ ანდრია პირველწოდებულის განვლილი გზით, აჭარიდან გოდერძისა და ზეკარის უღელტეხილების გავლით გადმოვიდნენ იმერეთში და კომპაქტურად დასახლდნენ მაშინდელი ისტორიული ცენტრის, ჩხარის (დღევანდელი თერჯოლა) რაიონში, ხოლო შემ-

დეგ იქიდან საქართველოს სხვა რაიონებშიც მიმოიფანტნენ. ამჟამად დიაკონიძეების გვარის უმრავლესობა კვლავ თერჯოლისა (220 სული) და ვანის (212 სული) რაიონის სოფლებში, ქალაქებში: ქუთაისსა (182 სული), თბილისში და, მცირე რაოდენობით, სხვა რეგიონებშიც ცხოვრობენ. ავთანდილ სილაგაძის მიხედვით, დღეისათვის საქართველოში მათი რიცხვი 907-ს შეადგენს. (“გვარ-სახელები საქართველოში”, გამომცემლობა “სამშობლო”, თბილისი, 1997, გვ. 74)

როგორც ცნობილია, საქართველოს ეკლესიის საჭეთმპყრობლის, უნმინდესისა და უნეტარესის, სრულიად საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქისა და მცხეთა-თბილისის მთავარეპისკოპოსის ილია II-ის ინიციატივით, ბოლო პერიოდში მუდმივად მიმდინარეობს ქართული გვარების კურთხევა, რაც ყოველი გვარისათვის მნიშვნელოვანია. განსაკუთრებით საამაყოა ტრადიციად ქცეული ეს ინიციატივა დიაკონიძეებისათვის, ჩვენელთაღრიცხვის I საუკუნიდან უფლის სამსახურში მყოფი გვარისთვის. სწორედ ასეთი სიხარულის მომტანი დღე იყო 2009 წლის 4 ოქტომბერი, როცა უნმინდესმა და უნეტარესმა სამების საკათედრო ტაძარში აკურთხა დიაკონიძეების საგვარეულო და ამის აღსანიშნავად, სპეციალურად დაინერა დიაკონიძეების საგვარეულოს სამთავისის წმინდა ღვთისმშობლის ხატი, რომელიც, აგრეთვე, ნაკურთხი იქნა სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის მიერ. საგვარეულოს კურთხევაზე მისული დიაკონიძეები, ასევე ისინი, ვინც კურთხევაზე მისვლა ვერ შეძლეს, დიდი კმაყოფილებით და სიამაყით აღნიშნავდნენ ამ ფაქტს. სურ. 10, 11, 12.

**დიაკონიქების საგვარეულო სამთავისის
წმინდა ღვთისმშობლის ხატთან
დაკავშირებული ამბავი**

აუცილებლობად ჩავთვალეთ, მკითხველისათვის მოგვეთხრო ერთ მნიშვნელოვან ფაქტზე, რომელიც დაკავშირებულია აღნიშნულ ნაკურთხ საგვარეულო ხატთან.

დიაკონიქების საგვარეულო ხატის დაწერის მთავარი ინიციატორი იყო სამების საკათედრო ტაძრის დიაკონი მამა ელიზბარი. მან ხატი, დიაკონიქების საგვარეულოს სახელით, უსახსოვრა საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქს, უწმინდესსა და უნეტარეს ილია II-ს, რომელიც უწმინდესმა წააბრძანა საპატრიარქოში. მას შემდეგ, რაც გადავწყვიტეთ ნარკვევის დაწერა დიაკონიქების გვარის წარმომავლობის შესახებ, მოვიხდომეთ საგვარეულო ხატის ასლის გადაღება და ნარკვევში ჩასმა. მამა ელიზბარმა ხატის მოძებნა სთხოვა უწმინდესისა და უნეტარესის სტიქაროსანს, რომელმაც საპატრიარქოში ხატი ვერ იპოვა. გარკვეული დროის შემდეგ მამა ელიზბარმა სამების საკათედრო ტაძრის წმინდა მოციქულ ანდრია პირველწოდებულის სახელობის სამლოცველოში შემთხვევით აღმოაჩინა, რომ სწორედ იქ იყო დაბრძანებული უწმინდესის მიერ ნაკურთხი დიაკონიქების საგვარეულო სამთავისის წმინდა ღვთისმშობლის ხატი. ნიშანდობლივია, რომ ხატი დაბრძანებულ იქნა აღნიშნულ სამლოცველოში, რადგანაც ჩვენი გვარის წარმომავლობა პირდაპირ უკავშირდება წმინდა მოციქულ ანდრია პირველწოდებულის მოღვაწეობას.

სურ. 10 სამთავისის ღვთისმშობლის დიაკონიძეების
საგვარეულო ხატის ასლი.

სურ. 11. წმინდა მოციქულ ანდრია პირველწოდებულის სახელობის სამლოცველო სამების საკათედრო ტაძარში.

სურ. 12. საგვარეულოს კურთხევაზე მისული დიაკონიძეების გვარის წარმომადგენლები სამების საკათედრო ტაძრის შესასვლელთან.

პოლოტიკა

ნარკვევის მომზადების პერიოდში, ბროშურის ერთ-ერთ ავტორს ხშირად უხდებოდა მოგზაურობა სამხრეთ საქართველოსა და მთიან აჭარაში, კერძოდ, მდინარეების-ქვაბლიანისა და აჭარისწყლის ხეობებში. რ. დიაკონიძე გვიამბობს: „როცა ხულოს მუნიციპალიტეტის სოფ. დიდაჭარაში, საკანაფოს გორაზე პირველი ქართული ქრისტიანული ტაძრის ნანგრევებზე შევდგი ფეხი, რალაც განსაკუთრებული განცდა დამეუფლა, წარმოვიდგინე და შევიგრძენი, თუ როგორ ამაყად დგანან მდ. აჭარისწყლის ხეობაში მდებარე სხალთისა და მდ. ქვაბლიანის ხეობაში არსებული ზარზმის მოქმედი ტაძრები და ფხიზლად სდარაჯობენ ჩვენს სათაყვანო ქრისტიანულ-მართმადიდებლურ სარწმუნოებას ზემოხსენებულ რეგიონში (სურ.12,13.), ხოლო იქ, სადაც იმ წუთებში ვიდექი (დაახლოებით შუა ადგილას აღნიშნულ ტაძრებს შორის), პირველი ქრისტიანული ტაძრის ნანგრევებზე, თითქოს მესმოდა, რომ ნანგრევების ქვები ლაღადებდნენ და ელოდნენ ამ ადგილზე უფლის სახლის (ტაძრის) აღდგენას“.

სურ.13 ზარზმის მონასტრის ხედი.

სურ. 14 სხალთის მონასტრის ხედი.

გვინდა იმედი გვქონდეს, რომ გამოჩნდება ვინმე ქველმოქმედი, რომელიც არ დაიშურებს სახსრებს | საუკუნის ქრისტიანული ტაძრის აღდგენისათვის და კვლავ წამოიმართება იქ ტაძარი. დიაკონიძეების გვარსკი ვუსურვებთ, რომ უფრო გაძლიერებულიყოს მათში უფლის სიყვარული, დიაკონიძეების გვარის უფრო მეტი წარმომადგენელი ჩამდგარიყოს უფლის სამსახურში და ღირსეულად ეზიდოთ ის ტვირთი (მოვალეობა), რომელიც დაეკისრათ მათ ახ. წ. აღ. | საუკუნიდან.

**ღმერთი იყოს ჩვენი მფარველი!
დიდება უფალს!**

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0179, ი. ჭავჭავაძის გამზ. 19, ☎: 22 36 09, 8(99) 17 22 30
E-mail: universal@internet.ge

დავით კირაკოსიანი (რამსაიზი) დიაკონი

დავით კირაკოსიანი (რამსაიზი) დიაკონი

გეოგრაფიულ მეცნიერებათა აკადემიური დოქტორი, წყალთა მეურნეობის ინსტიტუტის გარემოს დაცვის ლაბორატორიის უფროსი მეცნიერ-თანამშრომელი. 40 წელზე მეტია მუშაობს გარემოს ეკოლოგიური უსაფრთხოების პრობლემებზე, არის მრავალი ათეული სამეცნიერო შრომის ავტორი. მას მნიშვნელოვანი წვლილი აქვს შეტანილი დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა განვითარებაში. სამეცნიერო მუშაობასთან ერთად, ეწევა მრავალმხრივ პრაქტიკულ საქმიანობას. მუდმივად მონაწილეობს ბუნებრივი სტიქიებით გამოწვეული ნეგატიური პრობლემების სანინაჟმდეგო პრევენციული ღონისძიებების დამუშავებაში. როგორც გარემოს ექსპერტი სამნახევარი წელი მუშაობდა საზღვარგარეთ. არის ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოყენებისა და გარემოს ეკოლოგიური უსაფრთხოების დაცვის არასამთავრობო საერთაშორისო კავშირის „უნიკალური კავკასიის“ პრეზიდენტი.

სამების საკათედრო ტაძრის დიაკონი. უმაღლესი ტექნიკური განათლებით, დამთავრებული აქვს სასულიერო აკადემია ღვთისმეტყველების განხრით. უწმინდესისა და უნეტარესის ილია II-ის ხელდასმით 1995 წლიდან მოღვაწეობს საქართველოს მართლმადიდებლურ ეკლესიაში.

ISBN 978-9941-17-048-5

9 789941 170485